

بررسی روش پرداخت اعتبار اسنادی اتکایی در تجارت بین الملل

فرزاد کرمی کلمتی^۱*

سیدمحمدحسین ملائکه پور شوشتری^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۳۱

چکیده

اعتبار اسنادی اتکایی یا به تعبیر برخی حقوقدانان وثیقه‌ای، اعتباری است که با توثیق طلب ناشی از اعتبار اسنادی سابق‌الصدور نزد بانک گشاینده یا هر بانک دیگری، اعتبار اسنادی جدیدی خطاب به طلبکاران ذی-نفع اعتبار اسنادی، خواه مرتبط، خواه غیر مرتبط با قرارداد اول، موصوف به اتکایی صادر می‌گردد. منوط بودن تولد و حیات اعتبار اسنادی اتکایی به وجود یک اعتبار اسنادی دیگر، مقدم بودن تاریخ آن بر تاریخ اعتبار اسنادی اولیه، عدم زیادت ارز آن از اعتبار اسنادی اولیه، استقلال از معاملات پایه و حتی اعتبار اسنادی اولیه و مرتبط بودن کالای موضوع دو قرارداد، از اوصاف و شرایط اعتبار اسنادی اتکایی در ایران می‌باشد. بررسی شرایط و احکام حاکم بر اعتبار اسنادی اتکایی موضوع مقاله حاضر می‌باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

واژگان کلیدی: اعتبار اسنادی اتکایی، اعتبار اسنادی وثیقه‌ای، قابلیت توثیق طلب، انتقال طلب ناشی از

اعتبار، اعتبار قابل انتقال

۱- مربی گروه حقوق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، fkarami506@gmail.com

۲- استادیار گروه حقوق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، h.malaekehpour@SCU.AC.IR

مقدمه:

در تجارت مدرن، مفاهیم و ابزارهای سنتی کارایی گذشته را نداشته و نظام‌های حقوقی و بازرگانی در پاسخ به نیازها و ضرورت‌های تجار و بازرگانان در صدد ارائه راهکارها و ابزار متناسب، جهت پیشبرد اهداف تجاری اشخاص می‌باشند. منطق حاکم بر نهادهای نوین تجارت برآمده از مفاهیمی همچون کارایی و کارآمدی، در عین برقراری و ایجاد سازش میان منافع متعارض فعالان اقتصادی و نیروهای بازار است. یکی از موضوعات مهم و حیاتی هر قرارداد، پرداخت عوض یا بهای کالای موضوع آن است، که بر اساس آن، خریدار می‌بایست در قبال دریافت کالا، قیمت آن را به صورت نقد و یا پس از مدتی از انعقاد قرارداد، با یک روش پرداخت مناسب و توافق شده پرداخت نماید. در قراردادهای بین‌المللی پرداخت قیمت و ثمن معامله و تسلیم کالا از حساسیت بیشتری نسبت به معاملات داخلی برخوردار است؛ چرا که طرفین اعتمادی به یکدیگر نداشته و تسلیم مقدم کالا توسط فروشنده با خطر احتمالی عدم پرداخت ثمن از ناحیه خریدار روبرو خواهد شد و پرداخت مقدم ثمن با خطر عدم تسلیم بعدی کالا از ناحیه فروشنده مواجه است، لذا روش‌های پرداخت بین‌المللی ابزارهایی برای پرداخت بهای کالا توسط خریدار و عرضه راهکارهایی جهت تسلیم کالای موضوع قرارداد از ناحیه فروشنده می‌باشند. یکی از روش‌های پرداخت بین‌المللی و در واقع مهمترین روش پرداخت بین‌المللی، ال سی یا اعتبار اسنادی می‌باشد. در اعتبار اسنادی با وساطت بانک‌ها منافع فروشنده و خریدار به نحوی مطمئن تضمین و نگرانی‌های آنان رفع می‌شود. بدین صورت که پس از توافق بایع و مشتری بر پرداخت قیمت کالا به روش اعتبار اسنادی، خریدار با مراجعه به بانک و تقدیم تقاضانامه گشایش اعتبار اسنادی و نهایتاً گشایش آن توسط بانک گشاینده، فروشنده اطمینان حاصل می‌کند که در صورت ارائه اسناد مقرر در اعتبار اسنادی، وجه ال سی به وی پرداخت می‌شود. امروزه اعتبارات اسنادی، به واسطه نیازها و ضرورت‌ها، صرفاً کارکرد اولیه خویش که همانا یک روش پرداخت بوده را نداشته و به یک روش تامین مالی و حتی سندی با قابلیت رهن و وثیقه تبدیل شده است. اعتبارات اسنادی، به انواع گوناگونی از جمله اعتبار اسنادی تایید شده و تعیین نشده، قابل برگشت و غیرقابل برگشت، قابل انتقال و غیرقابل انتقال و ... تقسیم شده است. یکی از انواع مهم اعتبار اسنادی، اعتبار اسنادی اتکایی یا به تعبیر برخی حقوقدانان اعتبار اسنادی وثیقه ای^۱ می‌باشد، که به موجب آن به واسطه وجود یک اعتبار اسنادی و بر مبنای آن و با توثیق طلب ناشی از آن نزد یک بانک، اعتبار اسنادی مجددی با اتکاء به اعتبار اسنادی سابق صادر می‌شود.

۱. بناء نیاسری، ماشاءاله، حقوق اعتبارات اسنادی (تجاری و تضمینی)، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی، جلد ۱، چاپ ۲، ۱۳۹۹، ۲۲.

۲. شیروی، عبدالحسین، حقوق تجارت بین‌الملل، سمت، چاپ ۱۲، ۱۳۹۹، ۲۵۲.

۳. بناء نیاسری، ماشاءاله، پیشین، ۶۸۰.

۱- اعتبار اسنادی، ماهیت، اصول حاکم و انواع آن

یکی از دلایل بالا بودن درجه سختی کسب و کار در کشور ما فقدان اعتماد کافی و وافی فی مابین عرضه‌کنندگان (فروشنندگان) کالاها و خدمات و متقاضیان (خریداران) می‌باشد؛ اعتبار اسنادی با ارائه ضوابطی به دنبال تسهیل تجارت در جهت رفع بی‌اعتمادی طرفین است. اعتبار اسنادی پس از توافق بائع و مشتری مبنی بر پرداخت قیمت کالا از طریق روش پرداخت اعتبار اسنادی، با درخواست خریدار از بانک به موجب تقاضانامه‌ای، توسط بانک به نفع بائع گشایش می‌یابد. اعتبار اسنادی واجد ماهیتی پیچیده همراه اصول و آثار خاص حاکم بر خویش به موجب مقررات یو سی پی (مقررات و رویه‌های متحدالشکل اعتبار اسنادی اتاق بازرگانی بین المللی) می‌باشد.

۱-۱- ماهیت اعتبار اسنادی

پرداخت به روش اعتبار اسنادی ابتدا در قرارداد فروش بین طرفین مقرر می‌شود^۱ به موجب این شرط که گونه‌ای از شرط فعل است، خریدار متعهد می‌گردد به بانکی واقع در کشور خود مراجعه کند و از بانک تقاضا نماید اعتبارنامه‌ای تجاری که واجد همان اوصاف و مفادی باشد که پیشاپیش بین خریدار و فروشنده بر آن توافق شده، به نفع فروشنده صادر نماید. همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد در اعتبار اسنادی حداقل سه طرف و سه رابطه حقوقی جداگانه شکل می‌گیرد، خریدار به عنوان متقاضی گشایش اعتبار اسنادی، بانک به عنوان گشاینده و صادر کننده اعتبار اسنادی و فروشنده به عنوان ذی‌نفع اعتبار اسنادی گشایش یافته، تلقی می‌گردند. به واسطه اینکه اعتبار اسنادی دارای سه طرف است طبیعتاً سه رابطه حقوقی مجزا در این میان شکل می‌گیرد، اول؛ رابطه حقوقی میان فروشنده و خریدار که همان قرارداد تجاری پایه است و شرط پرداخت قیمت کالا از طریق اعتبار اسنادی ضمن آن درج می‌شود، که این شرط یک شرط فعل مثبت مادی است، دوم؛ قرارداد گشایش اعتبار اسنادی میان بانک گشاینده و خریدار که به موجب یک تقاضانامه از ناحیه خریدار خطاب به بانک مبنی بر تقاضای گشایش اعتبار اسنادی منعقد می‌گردد و بانک مطابق با تقاضانامه و شرایط مندرج در آن اقدام به گشایش اعتبار اسنادی می‌نماید، سوم؛ اعتبار اسنادی که به موجب آن فروشنده

۱. افشار، بهمن، موسوی، سیدرضا، اعتبارات اسنادی داخلی_ ریالی (ساختار، ماهیت و مبنای عقدی)، فصلنامه قانون یار، دوره ۲، شماره ۵، ۱۳۹۷، ۳۳-۵۹، ۳۸.

۲. The Uniform customs and practice for Rules and Documentary Credits, 2007, ICC publication no. ۶۰۰(ucp ۶۰۰).

۳. شیروی، پیشین، ۲۵۳.

۴. بناءنیاسری، پیشین، ۲۶۶.

در صورت ارائه اسناد و تحقق شرایط مندرج در اعتبار اسنادی، حق دریافت وجه آن را دارد. در حقوق اعتبارات اسنادی مقصود از اعتبار اسنادی قسم سوم آن است، یعنی اعتبار اسنادی گشایش یافته توسط بانک گشاینده خطاب به فروشنده.

ماده ۲ مقررات یوسی پی ۶۰۰، اعتبار اسنادی را هرگونه ترتیباتی با هر نام یا اوصافی که بر اساس آن تعهدی قطعی و برگشت ناپذیر بر عهده بانک گشاینده در صورت ارائه منطبق اسناد توسط فروشنده ایجاد گردد، می‌داند. قسمت ۱۰ از ماده ۱۰۲-۵ از باب پنجم کد جدید تجارت آمریکا، در تعریفی رساتر اعتبار اسنادی را التزام قطعی که شامل شرایط ماده ۱۰۴-۵ کد بوده، از سوی گشاینده اعتبار در برابر ذی‌نفع به درخواست یا به حساب متقاضی، یا در مورد مؤسسات مالی و اعتباری، به تقاضا یا به حساب خود آن‌ها، مبنی بر پذیرش و ایفای آن تعهد از طریق پرداخت مبلغی پول یا تسلیم یکی از اوراق بهادار در برابر ارائه منطبق اسناد مقرر در اعتبار اسنادی، معرفی می‌نماید. در خصوص ماهیت حقوقی اعتبار اسنادی نظرات گوناگونی ارائه شده است، به گونه‌ای که یافتن ماهیت حقوقی مناسب برای نهاد اعتبار اسنادی یکی از مناقشه برانگیزترین مسائل مربوط به اعتبارات اسنادی می‌باشد. برخی آن را تعهد به نفع ثالث دانسته‌اند؛ در حالی که با انحلال عقد اصلی شروط ضمن آن از جمله تعهد به نفع ثالث نیز لزوم خود را از دست می‌دهند؛ حال آنکه اعتبار اسنادی یک معامله مستقل از معامله پایه و حتی تقاضانامه خریدار از بانک مبنی بر گشایش اعتبار اسنادی می‌باشد. ممکن است تصور شود اعتبار اسنادی قابل تطبیق با عقد حواله یا ضمان یا تبدیل تعهد باشد؛ حال آنکه اعتبار اسنادی یک تعهد مستقل از روابط پایه و تقاضانامه خریدار می‌باشد که موجب برائت ذمه خریدار از پرداخت ثمن نمی‌گردد، بنابراین از آنجایی که اعتبار اسنادی یک تعهد خاص و ویژه محسوب می‌گردد قابل تطبیق بر مفاهیم سنتی حقوق مدنی و تجارت نمی‌باشد بلکه همانگونه که برخی حقوقدانان گفته‌اند اعتبار اسنادی یک ترتیب منحصر به فرد و نوع جدیدی از ابزار خاص بازرگانی بوده که به دشواری بین دو مجموعه از دکتین شناخته شده حقوق قراردادها و حقوق اسناد تجاری (اسناد قابل معامله) جای می‌گیرد. اعتبار اسناد نه قرارداد محض است و نه یک سند قابل معامله محض، بلکه پاره‌ای از اوصاف هر یک از این دو با میزان قابل توجهی از خصائص ویژه خود این ابزار در یکدیگر آمیخته‌اند و اعتبار اسنادی را شکل داده‌اند. به عبارت دیگر؛ اعتبار اسنادی یک تاسیس خاص تجاری است که متفاوت با هر ابزار دیگری

^۱ Landon h. Rowland, letters of credit- article 5 of the uniform commercial code, (1965) 30 missouri law review 288.

^۲ گائو، ایکس یانگ، روس پی، بوکلی، ترجمه ماشاءاله بنانیاسری، ماهیت حقوقی و ویژه و منحصر به فرد اعتبارات اسنادی: منشاء اعتبارات اسنادی و منابع آن، مجله حقوقی، نشریه مرکز امور حقوقی بین‌الملل معاونت حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری، شماره ۳۵، ۱۳۸۵، ۳۰۵-۳۴۵، ۳۲۴ و ۳۲۵.

است و هیچ اصطلاح دیگری نمی‌تواند جایگزین تعریف و ماهیت آن باشد. به نظر می‌رسد نظر به احکام حاکم بر اعتبار اسنادی و رویه‌های حاکم بر آن، در حقوق ایران نیز می‌توان اعتبار اسنادی را یک قرارداد با نام که واجد آثار و احکام خاص خود می‌باشد معرفی نمود که با هیچ یک از عقود مقرر در قانون مدنی قابلیت تطبیق قطعی ندارد.

۲-۱- اصول حاکم بر اعتبار اسنادی

اعتبار اسنادی به عنوان یک روش پرداخت بین‌المللی واجد آثار خاصی می‌باشد که به موجب عرف‌ها و رویه‌های تجاری بین‌المللی موصوف به یو سی پی ۶۰۰، اصول مشخصی بر آن حکومت دارد. به موجب ماده ۲ از مقررات یو سی پی ۶۰۰، اعتبار اسنادی یک تعهد لازم می‌باشد لذا موجب التزام قطعی بانک گشاینده اعتبار به پذیرش و پرداخت وجه ال سی در صورت ارائه منطبق اسناد از ناحیه فروشنده می‌باشد. همچنین به موجب ماده ۳ از مقررات یو سی پی ۶۰۰، اعتبار اسنادی لازم است حتی اگر هیچ تصریحی به این وصف نشده باشد. مضافاً به اینکه بندهای الف و ب ماده ۱۰۶-۵ از باب پنجم جدید کد تجارت آمریکا، اعتبار اسنادی را تعهدی لازم دانسته و کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به ضمانتنامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی در بند ۴ ماده ۷، التزام ناشی از تعهد نامه و ضمانت نامه‌ها را لازم دانسته است.^۱

دومین اصل حاکم بر اعتبارات اسنادی، اصل استقلال اعتبار اسنادی از معاملات و روابط پایه می‌باشد. بر مبنای این اصل، اعتبار اسنادی از قرارداد پایه که بین خریدار و فروشنده منعقد گردیده و یا دیگر معاملاتی که ممکن است بین آن‌ها وجود داشته باشد و همچنین معاملاتی که به نوعی می‌تواند با اعتبار اسنادی ارتباط پیدا نماید، منفک و مستقل است.^۲ اسناد تجاری بر خلاف اسناد مدنی که اعتبارشان منوط به صحت روابط حقوقی است بالاصاله از حیاتی مستقل از معاملات و روابط ابتدائی برخوردار بوده و متکی و قائم به خود هستند.^۳ مواد ۴ و ۵ از مقررات یو سی پی، اصل استقلال اعتبار اسنادی از معاملات پایه و سایر قراردادها مورد تصریح قرار گرفته است. همچنین ماده ۱۵ از مقررات مذکور مقرر می‌دارد «بانک هیچ گونه مسئولیت یا تعهدی در قبال شکل، اصالت، تزویر و ... یا اثر حقوقی هیچ سند یا اسناد یا شروط عام و خاصی که در سند درج شده یا به آن‌ها اضافه شده است، ندارد»، که این امر حاکی از استقلال کامل اعتبار اسنادی از معاملات و

۱. بند ماده ۷ کنوانسیون «تعهدنامه به محض صدور لازم است، مگر آنکه در تعهدنامه به جایز بودن تعهد تصریح شده باشد».

۲. سهامی، محمد رضا، مشکلات حقوقی اعتبارات اسنادی در نظام بانکی ایران، دانشگاه علامه طباطبائی، (پایان نامه)، ۱۳۹۱، ۵.

۳. مافی، همایون، عبدالصمدی، راضیه، بررسی تطبیقی وصف تجریدی در اسناد تجاری با اصل استقلال در اعتبارات اسنادی، فصلنامه پژوهش‌های بازرگانی، شماره ۷، ۱۳۹۴، ۱۱۵-۱۴۵، ۱۱۵.

روابط پایه منتهی به صدور گشایش اعتبار اسنادی می‌باشد. همچنین ماده ۳۳ کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبار نامه‌های تضمینی اصل استقلال تعهدنامه را پذیرفته است. عدم امکان استناد به ایرادات و دفاعیات ناشی از روابط معاملات پایه و عدم تأثیر انحلال قرارداد پایه بر تعهد بانک به پرداخت وجه اعتبار اسنادی از آثار اصل استقلال است.

اصل رعایت دقیق مفاد اسناد یا انطباق شرایط و اسناد ارائه شده از ناحیه فروشنده با مفاد اعتبار اسنادی از دیگر اصول حاکم بر اعتبار اسنادی می‌باشد. اعتبار اسنادی ساز و کاری اسناد محور است، نه واقعیت محور. وصف اسنادی تعهد گشاینده، خود از اصل استقلال اعتبار سرچشمه می‌گیرد.^۱ بانک در این مقام تنها باید اسناد را با دقت متعارف مورد بررسی و بازرسی قرار دهد تا اطمینان خاطر یابد که اسناد موصوف بر حسب ظاهر با شروط و مفاد اعتبار انطباق و هماهنگی دارند،^۲ لیکن تکلیفی به احراز اصالت واقعی و یا احراز جعلیت اسناد ندارد. بند الف ماده ۱۰۸-۵ باب پنجم کد تجارت آمریکا در این خصوص پذیرش اسنادی را که بر طبق عرف و ظاهر اسناد با شروط و تعلیقات اعتبارنامه مطابق باشد لازم دانسته و بانک را ملزم به پرداخت ثمن در صورت ارائه اسناد منطبق می‌داند. مواد ۵ و ۳۴ مقررات یو سی پی ۶۰۰ نیز تطابق ظاهری اسناد بر اساس صورت ظاهر با شروط اعتبار اسنادی را برای پرداخت وجه اعتبار اسنادی لازم دانسته است.

دیگر اصل حاکم بر اعتبار اسنادی اصل مشروط بودن اعتبار اسنادی است. اصل مشروط یا معلق بودن اعتبار اسنادی جهت در نظر گرفتن منافع متقاضی اعتبار اسنادی مبنی بر امکان پرداخت وجه اعتبار اسنادی در صورت ارائه اسناد مطابق است. ماده ۲ کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی و قسمت الف بند ۱ ماده ۱۰۳-۵ کد تجارت آمریکا و ماده ۷ مقررات یو سی پی ۶۰۰،^۳ به اصل مشروط بودن اعتبار اسنادی تصریح نموده‌اند.

۳-۱- انواع اعتبار اسنادی

اعتبار اسنادی، ابزاری با کارکرد واحد نیست، بلکه در واکنش به نیازهای متنوع تجاری، اعتبارات اسنادی نیز کارکردهای گوناگونی یافته، و شکل‌های گوناگونی به خود گرفته است. اعتبارات اسنادی از حیث نحوه

^۱uncitral secretariat, explanatary note by the uncitral secretariat on the united nation convention on independent gurantees and stand-by letters of credit, supra note 655, note 19, at 20: "as an adjunct to being " independent" from the underlying transaction, the undertakings covered by the convention possess a "documentary" chapter".

^۲. بناء نیاسری، پیشین، جلد ۲، ۴۱۹.

^۳. بناء نیاسری، جلد ۱، پیشین، ۵۱۳.

کارکرد به اعتبارات اسنادی تجاری و تضمینی تقسیم می‌شوند. اعتبار اسنادی تجاری، تعهد بانک گشاینده اعتبار در مقابل فروشنده در صورت ارائه اسناد مشروط در اعتبار اسنادی می‌باشد و اعتبار اسنادی در مفهوم خاص خود شامل این قسم است. در اعتبار اسنادی تضمینی، بانک گشاینده اعتبار اسنادی تعهد دارد در صورت عدم انجام تعهدات از ناحیه متقاضی وجه اعتبار اسنادی را به ذینفع پرداخت نماید. ^۱ تخصیص اسنادی و ضمانتی به عنوان دو ویژگی جوهری اعتبار اسنادی تضمینی سبب می‌شود که در معاملات تجاری به عنوان ضمانت‌نامه بانکی قلمداد شود. ^۲ اعتبارات اسنادی تایید شده آدر مقابل اعتبار اسنادی تایید نشده، از دیگر انواع اعتبارات اسنادی می‌باشد. در اعتبار اسنادی تایید شده پرداخت وجه آن از طرف بانک ابلاغ کننده یا هر نوع بانک معتبر مورد درخواست فروشنده، علاوه بر بانک گشاینده اعتبار، مورد تایید قرار گرفته است، با این وجود بانک تأییدکننده در صورت ارائه اسناد مطابق متعهد به پرداخت وجه اعتبار اسنادی به فروشنده می‌باشد. اعتبار اسنادی تایید نشده اعتباری است که فقط بانک گشاینده در مقابل فروشنده مسئولیت داشته و حسب مقررات یو سی پی ۶۰۰ اعتبار اسنادی تایید نشده محسوب می‌گردد؛ مگر آنکه خلاف آن مقرر شده باشد. ^۴

اعتبار اسنادی قابل انتقال و غیر قابل انتقال از دیگر انواع اعتبارات اسنادی محسوب می‌گردند. در یک رابطه اعتبار اسنادی قابل انتقال، ذی نفع حق دارد کلیه حقوق و تعهدات ناشی از اعتبار اسنادی را به شخص ثالثی منتقل کند. ^۵ در مقابل اعتبارات اسنادی غیر قابل انتقال به اعتباری گفته می‌شود که ذی نفع حق واگذاری کل یا بخشی از آن را به دیگری ندارد. حسب مقررات یو سی پی ۶۰۰، اصل بر غیرقابل انتقال بودن اعتبارات اسنادی است. ^۶ اعتبار اسنادی "گردان" از دیگر انواع اعتبارات اسنادی محسوب می‌گردد که موجب آن بانک

۱. شیروی، پیشین، ۲۶۲.

۲. مافی، همایون، فلاح، مهدی، تخصیص‌های اسنادی و ضمانتی اعتبار اسنادی تضمینی در حقوق تجارت بین‌الملل، پژوهش‌های حقوق تطبیقی، سال ۱۷، تابستان ۱۳۹۲، شماره ۲، ۱۴۳-۱۶۵، ۱۴۳.

۳. بند ۶ ماده ۲ مقررات یو سی پی ۶۰۰ در مقام تعریف تایید مقرر داشته «تایید»: (Confirmation) یعنی تعهد قطعی بانک تأییدکننده، افزون بر تعهد بانک گشاینده، برای پذیرش پرداخت یا معامله اسنادی که مطابق با شرایط اعتبار ارائه شده باشد. و بند ۷ آن بانک تأیید کنند را (Confirming Bank) بانکی دانسته که بنا به درخواست یا مجوز بانک گشایش کننده، تایید خود را بر اعتبار می‌افزاید.

۴. بند الف ماده ۶ مقررات یو سی پی در این خصوص مقرر داشته «الف» اعتبار باید مشخص کند که نزد کدام بانک قابل استفاده است یا حاکی از آن باشد که اعتبار نزد هر بانکی قابل استفاده است. اعتباری که نزد بانک تعیین شده قابل استفاده است نزد بانک گشاینده نیز قابل استفاده است.»

۵. حسینی، سید محمدرضا، اسکینی، ربیعا، بررسی ماهیت حقوقی انتقال اعتبار در مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی بازرگانی بین-

المللی (ucp600)، پژوهش‌های حقوق تطبیقی، دوره ۱۸، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۳، ۴۹-۷۰، ۵۱.

۶. بند ب ماده ۳۸ «از نظر این ماده اعتبار قابل انتقال اعتباری است که قابل انتقال بودن آن مشخصا در اعتبار ذکر شود. اعتبار قابل انتقال ممکن است بنا بر درخواست ذی نفع (ذی نفع اول)، کلا یا بطور جزئی، در اختیار ذی نفع دیگر (ذی نفع دوم) قرار گیرد.»

گشاینده مکلف است در طول مدت اعتبار اسنادی نسبت به تامین مبلغ کسری اعتبار اسنادی اقدام نماید. اعتبار اسنادی گردان زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرد که بین خریدار و فروشنده روابط مستمر تجاری وجود دارد که بر اساس آن خریدار حسب مصرف خود و یا حسب میزان تولید، کالاهایی را از فروشنده خریداری می‌کند.^۲ یکی از انواع کاربردی و مهم اعتبارات اسنادی، اعتبار اسنادی اتکایی^۳ می‌باشد؛ که به موجب آن به واسطه و با اتکا به یک اعتبار اسنادی صادر شده و برای کسب تامین مالی با توثیق طلب ناشی از اعتبار اسنادی نزد یک بانک معتبر، اعتبار اسنادی جدید خطاب به ذی‌نفع دیگری صادر می‌شود.

۲- اعتبار اسنادی اتکایی، ماهیت، اوصاف و ضرورت های آن

مزایای متعدد استفاده از اعتبار اسنادی برای طرفین قرارداد تجاری بین‌المللی به طریق اولی در اعتبار اسنادی اتکایی، به واسطه آن که ممکن است اعتبار اسنادی اولیه مورد پذیرش ذی نفع اعتبار اسنادی اتکایی (طلبکاران فروشنده) قرار نگیرد؛ یا اعتبار قابل انتقال نباشد، در جهت اخذ تامین مالی و توثیق برای کسب اعتبار از اعتبار اسنادی صادر شده، واجد اهمیت ویژه و دوچندانی است.

۲-۱- ماهیت اعتبار اسنادی اتکایی

اعتبار اسنادی اتکایی به واسطه و با اتکا به یک اعتبار اسنادی دیگر، ایجاد و گشایش پیدا می‌نماید. به عبارت دیگر، تولد و حیات اعتبار اسنادی اتکایی در گروه وجود یک اعتبار اسنادی دیگر می‌باشد لیکن ممات اعتبار اسنادی اولیه، بنابر اصل استقلال کامل اعتبارات اسنادی، فی نفسه موجب ممات اعتبار اسنادی اتکایی نمی‌گردد. معمولاً نحوه استفاده از اعتبار اسنادی اتکایی به این صورت است که ذی نفع اعتبار اسنادی اولیه جهت تهیه و تحویل کالاهای موضوع قرارداد فروش پایه، نیازمند وجه نقد یا اعتبار می‌باشد؛ بنابراین ایشان نیز ممکن است جهت خرید کالاهای موضوع قرارداد یا مواد اولیه جهت ساخت و تولید آنها، اقدام به تمهید مقدمات گشایش اعتبار اسنادی دیگری یا انتقال اعتبار اسنادی اولیه، کلاً یا جزئاً به نفع فروشندگان مذکور نماید. لیکن ممکن است فروشندگان مذکور اعتبار اسنادی صادره را معتبر ندانسته و حاضر به پذیرش انتقال آن به نفع خویش نباشند، لذا ذی نفع اعتبار اسنادی اولیه ناگزیر از گشایش اعتبار اسنادی جدید با دادن تضمینات نزد بانک معتبر خواهد بود. در جهت رفع این مشکل، اعتبارات اسنادی به واسطه ضرورت‌ها و نیازهای تجار و بازرگانان از خود انعطاف نشان داده به گونه‌ای که چنانچه فروشنده ثانویه حاضر به پذیرش

^۱ Revolving letter of credit.

^۲ شیروی، پیشین، ۲۶۵.

^۳ back to back letter of credit.

اعتبار اسنادی اولیه نباشد ذی‌نفع اعتبار اسنادی بتواند از یک بانک معتبر مورد قبول فروشنده ثانویه بخواهد که با اتکا به اعتبار اسنادی اولیه و با توثیق طلب ناشی از آن نزد همان بانک، اعتبار اسنادی جدید تحت عنوان اعتبار اسنادی اتکایی به نفع فروشنندگان ثانوی صادر نماید.

به نظر می‌رسد اعتبار اسنادی اتکایی وجه تمایز خاصی از لحاظ ماهیت با سایر اعتبارات اسنادی ندارد بلکه صرفاً اعتبار اسنادی اولیه‌ای که عنوان اتکایی ندارد به عنوان وثیقه و تضمین جهت صدور اعتبار اسنادی دیگر مورد استفاده قرار می‌گیرد و اعتبار اسنادی ثانویه با اتکا به یک اعتبار اسنادی دیگر صادر شده است. بنابراین، قابلیت توثیق و تضمین اعتبار اسنادی جهت صدور اعتبار اسنادی دیگری به عنوان یک کارکرد و مزیت خاص اعتبارات اسنادی، جهت پاسخگویی به نیازها و ضرورت‌های تجار و بازرگانان، یک امتیاز برای اعتبارات اسنادی محسوب می‌شود نه آنکه واجد ماهیت ویژه و خاصی سوای از ماهیت سایر اعتبارات اسنادی باشد.

۲-۲- اوصاف اعتبار اسنادی اتکایی

در خصوص توصیف اعتبار اسنادی ثانویه با اتکاء به اعتبار اسنادی سابق، برخی حقوق‌دانان از واژه اعتبار اسنادی اتکایی^۱ برخی دیگر اعتبار اسنادی وثیقه‌ای^۲ استفاده نموده‌اند؛ به نظر می‌رسد چنانچه از لحاظ کارکرد در نظر گرفته شود اعتبار اسنادی اولیه چنانچه به عنوان وثیقه نزد بانک جهت صدور اعتبار اسنادی جدید به کار گرفته شود، واجد عنوان اعتبار اسنادی وثیقه‌ای خواهد بود؛ به عبارت دیگر همان اعتبار اسنادی اولیه واجد عنوان اعتبار اسنادی وثیقه‌ای خواهد بود؛ لیکن اعتبار اسنادی اتکایی شامل اعتبار اسنادی ثانویه خواهد بود که با اتکاء به اعتبار اسنادی سابق صادر شده و لذا اعتبار اسنادی وثیقه‌ای اعتبار اسنادی اولیه و اعتبار اسنادی اتکایی اعتبار اسنادی ثانویه خواهد بود؛ بنابراین مشخص می‌شود اعتبار اسنادی وثیقه‌ای صرفاً یکی از کارکردها و مزایای اعتبار اسنادی سابق‌الصدور می‌باشد.

اعتبار اسنادی اتکایی، همانگونه که در تبیین ماهیت آن گفته شد یک نوع اعتبار اسنادی واجد ماهیتی جداگانه از اعتبارات اسنادی، نیست؛ بلکه به خاطر کارکرد خاص آن در جهت تامین مالی و صدور یک اعتبار اسنادی جدید، با اتکاء به آن، به اعتبار اسنادی اتکایی شهرت یافته است. به همین دلیل اولین خصیصه اعتبار اسنادی اتکایی وابستگی وجود و حیات آن به یک اعتبار اسنادی دیگر است. اعتبار اسنادی اتکایی حسب مقررات یو سی پی ۶۰۰ و همانند سایر اعتبارات اسنادی، دارای اوصاف و خصائص دیگری از جمله التزامی

۱. شیروی، پیشین، ۲۶۳.

۲. بناء نیاسری، پیشین، جلد ۱، ۶۸۰.

لازم، مستقل از تعهدات پایه و سایر معاملات، عدم تأثیر انحلال قرارداد پایه و تقاضانامه گشایش اعتبار اسنادی بر اعتبار اسنادی اتکایی و ... می‌باشد. دیگر خصیصه بارز و مهم اعتبار اسنادی اتکایی استقلال آن حتی از اعتبار اسنادی سابق است؛ به گونه‌ای که بطلان و انحلال آن تأثیری بر اعتبار اسنادی اتکایی نخواهد داشت.

ذی‌نفع اعتبار اسنادی ممکن است نیازمند خرید کالا یا مواد خام جهت تحویل به خریدار باشد و از طرف دیگر، توسل به اعتبار اسنادی قابل انتقال یا واگذاری طلب ناشی از اعتبار اسنادی قابل توجیه نباشد، در این دلیل حالت ذی‌نفع می‌تواند به بانک گشاینده یا بانک معتبر دیگری مراجعه نماید و درخواست صدور اعتبار اسنادی جدیدی به نفع فروشنده مواد خام و کالاها داشته باشد و در قبال آن بانک با وثیقه گرفتن طلب ناشی از اعتبار اسنادی اولیه، اقدام به گشایش و صدور اعتبار اسنادی جدیدی می‌نماید. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود یکی از کارکردهای مهم اعتبار اسنادی کسب تأمین مالی چه قبل از ارسال کالا و چه بعد از ارسال کالا در اعتبار اسنادی مؤجل می‌باشد.

اعتبار اسنادی وثیقه‌ای (اتکایی) گشایش اعتبار اسنادی جدیدی است که طلب اعتبار اسنادی دیگری (اعتبار اسنادی اولیه) و وثیقه حق مطالبه بازپرداخت گشاینده آن قرار گرفته است.^۱ به موجب آیین‌نامه اجرایی گشایش اعتبارات اسنادی اتکایی و تنزیل اعتبارات اسنادی صادراتی موضوع ماده ۱۹ قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی و صنایع کشور، ضوابط و شرایطی جهت صدور و گشایش اعتبارات اسنادی اتکایی پیش‌بینی شده است. حسب صدر قسمت الف آیین‌نامه مذکور، گشایش و صدور اعتبار اسنادی اتکایی منوط به سپردن وثایق کافی، احراز اعتبار مشتری و تا سقف اعتبار اسنادی اولیه مجاز می‌باشد. از دیگر شرایط اعتبار اسنادی اتکایی حسب آیین‌نامه مذکور، ارتباط بین اعتبار اسنادی اولیه و ثانویه (اتکایی)، یکی بودن ارز دو اعتبار اسنادی حتی‌الامکان و در غیر اینصورت ریسک ناشی از نوسانات به عهده متقاضی باشد، تعیین نرخ سود طبق نرخ‌های متعارف بین‌المللی، تعیین وجه التزام جهت عدم انجام تعهدات متقاضی، عدم زیادت مبلغ اعتبار اسنادی اتکایی از اعتبار اسنادی اولیه، مقدم بودن تاریخ انقضای اعتبار اسنادی اتکایی بر اعتبار اسنادی اولیه، مرتبط بودن کالاهای موضوع دو اعتبار و ... می‌باشد. البته حسب بند ۱۲ قسمت الف آیین‌نامه مذکور ناظر بر شرایط گشایش اعتبار اسنادی اتکایی، اخذ وثایق کافی و تشخیص کفایت آن بر عهده بانک گشاینده است، که به نظر می‌رسد در صورت موافقت بانک توثیق طلب ناشی از اعتبار اسنادی بدون تودیع وثایق و تضمینات دیگر کفایت می‌نماید.

۱. بناء نیاسری، پیشین، جلد ۱، ۹۵۷.

۳-۲- ضرورت اعتبار اسنادی اتکایی علی‌رغم قابلیت انتقال و واگذاری طلب ناشی از اعتبار

اسنادی

حسب ماده ۳۸ مقررات یو سی پی ۶۰۰، اعتبار زمانی قابل انتقال محسوب می‌شود که بانک گشاینده صراحتاً قابل انتقال بودن آن را در اعتبار اسنادی قید نماید و برابر بند ب همان ماده تنها بانک تعیین شده اجازه انتقال اعتبار اسنادی را دارد. اعتبار اسنادی قابل انتقال اعتبار اسنادی لازمی است که وصف «قابل انتقال» نیز بر آن افزوده شده است تا به مدد آن ذی‌نفع اعتبار اجازه یابد اعتبار را به ذی‌نفع دومی که خود انتخاب می‌کند، به عنوان منتقل‌الیه اعتبار شناخته می‌شود، واگذار نماید. مشخصه انتقال اعتبار که این عمل حقوقی را از واگذاری طلب ناشی از اعتبار متمایز می‌کند، در آن است که با انتقال اعتبار، رابطه اعتبار اسنادی به معنای خاص به طور کلی به ذی‌نفع دیگری که از او به عنوان ذینفع دوم یاد می‌شود، انتقال می‌یابد، به طوری که منتقل‌الیه در انجام تعلیقات اعتبار (تهیه و ارائه اسناد)، و همچنین ارائه اسناد و مطالبه وجه جانشین ذی‌نفع نخست می‌گردد. در حالی که در واگذاری طلب ناشی از اعتبار، ذی‌نفع خود هم‌چنان طرف رابطه اعتبار اسنادی محسوب می‌شود و مکلف به تهیه کالا و ارائه اسناد بانکی می‌باشد و ذینفع صرفاً مالک طلب وجه اعتبار اسنادی در صورت فراهم آمدن شروط و تعلیقات آن است. ممکن است فروشنده کالا به علت آنکه خود تهیه‌کننده نهایی کالا نباشد یا نیازمند تامین مالی باشد، بخواهد از اعتبار اسنادی صادر شده استفاده نماید؛ در این خصوص سه نهاد "انتقال اعتبار اسنادی"، "واگذاری طلب ناشی از اعتبار اسنادی" و "اعتبار اسنادی اتکایی" می‌تواند در جهت رفع نیازهای فروشنده‌گان کارگشا باشد. در حالی که از اعتبار اسنادی قابل انتقال تنها به عنوان روشی برای تامین مالی قبل از ارسال کالا می‌توان استفاده کرد؛ از عمل حقوقی واگذاری طلب ناشی از اعتبار و اعتبار اسنادی وثیقه‌ای (اتکایی) هم راهی به عنوان تامین مالی پیش از ارسال و هم به عنوان روشی برای تامین مالی پس از ارسال کالا، می‌توان بهره جست. چراکه انتقال اعتبار اسنادی تا قبل از ارسال کالا و تحویل اسناد به بانک امکان‌پذیر است؛ در حالی که واگذاری طلب در اعتبار اسنادی مدت دار و توثیق طلب ناشی از اعتبار اسنادی پس از محرز شدن طلب، قابلیت استفاده جهت گشایش اعتبار اسنادی مجدد را دارد، بنابراین چه قبل و چه بعد از ارسال کالا قابلیت استفاده را خواهند داشت. ممکن است خریدار و متقاضی اولیه گشایش اعتبار اسنادی راضی به انتقال اعتبار اسنادی نباشد یا فروشنده نخواهد که خریدار از

^۱eric bishop, finance of international trade, supra note 18, at 119.

^۲. بناء نیاسری، پیشین، جلد ۱، ۶۱۵.

^۳. همان، ۶۸۲.

هویت ارسال کننده نهایی کالا مطلع شود، تا مبدا مستقیماً با وی وارد معاملات بعدی شود. از طرف دیگر؛ استفاده از اعتبار اسنادی قابل انتقال زمانی ممکن است که فروشنده کالای ساخته شده را عیناً از دیگری خریداری و به خریدار اولی تحویل نماید. به بیان دقیق‌تر؛ وحدت کالای موضوع قرارداد بین ذی‌نفع اولیه اعتبار و خریدار، و کالای موضوع قرارداد بین ذی‌نفع اولیه اعتبار و منتقل‌الیه اعتبار از یک سوی، و وحدت قالب این دو معامله در عداد پیش نیازهای استفاده از اعتبار اسنادی قابل انتقال است. اما در جایی که فروشنده جهت اجرای تعهدات خود در برابر خریدار ناچار به تهیه مواد خام و... باشد و عین همان کالا را تحویل ایشان نمی‌نماید بلکه اقدام به ساخت یا تغییر ماهیت آن می‌کند، استفاده از اعتبار اسنادی قابل انتقال کفایت امر را نمی‌نماید و دو گزینه دیگر یعنی اعتبار اسنادی اتکایی و واگذاری طلب ناشی از اعتبار اسنادی می‌تواند موجب رفع مشکل فروشنده باشد. از آنجایی که در نهاد واگذاری طلب ناشی از اعتبار اسنادی، طلب ناشی از اعتبار اسنادی معلق بوده و عنان تنجیز آن در ید فروشنده است، لذا ممکن است اشخاص تمایلی به استفاده از واگذاری طلب ناشی از اعتبار اسنادی نداشته باشند و درخواست صدور اعتبار اسنادی جدید را بنمایند؛ اینجاست که کارکرد مهم اعتبار اسنادی یعنی قابلیت توثیق آن جلوه‌گر شده و فروشنده می‌تواند با رعایت شرایطی از بانک گشاینده یا بانک تعیین شده یا بانک معتبر دیگری که مورد قبول فروشنده ثانویه بوده تقاضای صدور اعتبار اسنادی جدیدی با توثیق طلب ناشی از اعتبار اسنادی اولیه، را داشته باشد.

۳- کارکردهای اعتبار اسنادی اتکایی

در یک قرارداد تجاری بین‌المللی، پس از توافق بایع و مشتری مبنی بر پرداخت قیمت کالا به روش اعتبار اسنادی و متعاقب آن گشایش اعتبار اسنادی و ابلاغ آن به فروشنده، ممکن است کالاها از قبل ساخته و آماده باشند که فروشنده نیز با ارسال کالا و تحویل اسناد مقرر در اعتبار اسنادی، وجه آن را نقداً یا مدتی بعد، دریافت می‌دارد. اما ممکن است کالاها ساخته نشده و نیازمند خرید مواد خام یا قسمتی از کالا یا تکنولوژی آن باشد، در این صورت چنانچه نیاز به اعتبار اسنادی جدید جهت خرید مواد مذکور باشد، ذی‌نفع اعتبار اسنادی می‌تواند با توثیق طلب ناشی از آن، تقاضای صدور اعتبار اسنادی جدیدی به نام خریداران دوم نماید. به نظر می‌رسد هیچ مانع عقلی و حقوقی جهت توثیق طلب ناشی از اعتبار اسنادی در جهت سایر معاملات و قراردادهای ذی‌نفع (فروشنده)، حتی اگر بی ارتباط با اعتبار اسنادی اولیه باشد وجود ندارد و اعتبار اسنادی قابلیت وثیقه گذاشته شدن و کسب تامین مالی را دارد؛ چه آنکه وقتی فروشنده می‌تواند اقدام به انتقال طلب

۱. همان، ۸۶۴.

ناشی از اعتبار اسنادی بدون موافقت خریدار نماید، امکان وثیقه گذاردن آن که نتیجه احتمالی آن در صورت عدم پرداخت وجه ال سی، تملک طلب ناشی از آن است، به طریق اولی وجود دارد.

۱-۳- اعتبار اسنادی اتکایی به عنوان یک روش پرداخت قرارداد تجاری بین المللی

در تجارت، طرفین در پی انجام تعهدات طرف مقابل هستند. به این صورت که بایع به دنبال پرداخت ثمن از ناحیه خریدار و خریدار نیز به دنبال تحویل کالای موضوع قرارداد از ناحیه فروشنده می‌باشد. مطلق اعتبارات اسنادی و اعتبار اسنادی اتکایی که موضوع بحث حاضر می‌باشد، در پی کاستن از نگرانی‌های طرفین با تمهید مقدماتی جهت انجام تعهدات طرفین در ظرف قابل اعتمادی می‌باشند. اولین کارکرد اعتبار اسنادی اتکایی، پرداخت قیمت موضوع قرارداد تجاری بین المللی می‌باشد، بدین شکل که فروشنده و ذی-نفع اعتبار اسنادی اولیه، جهت پرداخت قیمت سایر کالاهای خریداری شده با مدد و یاری جستن از اعتبار اسنادی سابق‌الصدور به دنبال ارائه تضمینی جهت بازپرداخت قیمت کالاهای مذکور می‌باشد.

اعتبار اسنادی نوعی تعهد و التزام کتبی بانک خریدار است در مقابل فروشنده که با آن بانک را متعهد و ملزم می‌نماید تا در مقابل اسناد حمل کالا قیمت آن‌ها را به فروشنده یا به حواله کرد او پرداخت نماید.^۱ یکی از مسائل مهم در هر قرارداد، نحوه پرداخت و اجرای تعهدات طرفین است.^۲ اعتبارات اسنادی تجاری شکل سنتی و قدیمی اعتبارات اسنادی است که به عنوان یک مکانیسم پرداخت و تامین منابع مالی برای بین المللی کالا ایجاد گردید.^۳ اعتبار اسنادی به طور گسترده‌ای توسط تجار و شرکت‌های تجاری به عنوان ابزاری برای تامین مالی و پرداخت در معاملات بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرد.^۴ کارکرد اولیه و به بیانی دیگر مهم-ترین کارکرد اعتبارات اسنادی، عمل نمودن آن به عنوان یک روش مطمئن پرداخت می‌باشد که در یک بیع بین المللی کالا به علت فاصله مکانی بین طرفین و عدم اعتماد به یکدیگر، حاوی شرایط و ضوابطی جهت گشایش اعتبار اسنادی و سپس تحویل اسناد حمل کالا توسط بایع به بانک و سپس دریافت وجه آن می‌باشد که تأثیر بسزایی در کاستن بیم و ریسک معاملات بین‌المللی دارد.

^۱ ابافت، رسول، اعتبارات اسنادی و ماهیت حقوقی آن در تجارت بین‌الملل، پیک نور، زمستان ۱۳۸۶، ۸۸-۱۰۹، ۹۰.

^۲ شهبازی نیا، مرتضی، الهلوی زارع، فاطمه، مفهوم انطباق دقیق اسناد در اعتبار اسنادی با تأکید بر سند سیاهه تجاری، مجله حقوقی دادگستری، سال ۷۵، ۱۳۹۰، شماره ۷۳، ۱۴۷-۱۷۱، ۱۴۸.

^۳ گائو، ایکس یانگ، روس پی، پیشین، ۳۰۹ و ۳۱۰.

^۴ رضایی، روح الله، عبدی پور فرد، ابراهیم، راهکارهای عملی پیشگیری و مدیریت خطر تقلب در اعتبارات اسنادی، دو فصلنامه دانشنامه حقوق اقتصادی، دوره جدید، سال ۲۶، شماره ۱۶، ۱۳۹۸، ۱۳۷-۱۶۲، ۱۳۸.

۲-۳- اعتبارات اسنادی اتکایی به عنوان یک ابزار تامین مالی (فاینانس و یوزانس)

فاینانس به معنای تامین منابع مالی طرح‌های تولیدی، اجرای پروژه‌ها و خرید تجهیزات و کالاهای فنی مهندسی و... گفته می‌شود. امروز در تجارت بین‌الملل، تامین منابع مالی نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند به نحوی که غالب معاملات که در تجارت بین‌المللی منعقد می‌گردند مبتنی بر یک یا چند روش تامین مالی می‌باشند. از جمله شیوه‌های مهم تامین منابع مالی می‌توان به اعتبار اسنادی، اعتبار فروشنده، اعتبار خریدار، تجارت متقابل، بیمه اعتباری صادرات، لیزینگ و... اشاره کرد. تامین مالی، در معنای کلی و منصرف از وضعیت داخلی یا خارجی، در اصطلاح به فرایند تمرکز منابع مالی به سرمایه به صورت میان مدت و بلندمدت اطلاق می‌گردد.^۴ یوزانس در لغت به معنای "مهلت"، "فرجه"، "مدت"، "بهره پول" و "وعده پرداخت" آمده، در عرف تجارت بین‌المللی به معنای نسیه تضمین شده است، در اصطلاح سرمایه‌گذاری به معنای توافق بر پرداخت قیمت فناوری و تجهیزات دریافت شده در قبال دریافت برات مدت دار می‌باشد.^۵ اعتبارات اسنادی جایگاه ویژه‌ای در تامین مالی، چه برای خریدار و چه فروشنده در تجارت بین‌المللی، دارد. نیاز فروشنده به منابع مالی، هم در مرحله پیش از ارسال کالای مورد سفارش و هم در صورتی که اعتبار اسنادی گشایش یافته مؤجل باشد، در مرحله پس از ارسال کالا و ارائه اسناد حمل به بانک نیز وجود دارد.^۶ بنابراین، فروشنده می‌تواند حتی قبل از ارسال کالا و ارائه اسناد آن به بانک، اقدام به واگذاری طلب ناشی از اعتبار اسنادی یا در صورت قابلیت انتقال اقدام به انتقال آن جهت تامین منابع مالی لازم برای خرید کالاها و انجام تعهدات خویش نماید. خریدار نیز با توجه به اینکه در زمان گشایش اعتبار اسنادی تمام وجه آن را نمی‌پردازد و باقی مانده وجه اعتبار اسنادی به عنوان تسهیلات توسط بانک در اختیار وی گذاشته می‌شود به نوعی اقدام به کسب تامین مالی می‌نماید.

سوازی از این که مطلق اعتبارات اسنادی به عنوان یک روش تامین منابع مالی نیز عمل می‌نماید، در اعتبارات اسنادی اتکایی به وضوح این خاصیت ممتاز قابل مشاهده است؛ چراکه فروشنده و ذی‌نفع اعتبار

^۱ Finance.

^۲ Usance.

^۳ بخشی، لطفعلی، درزی، علی، تامین مالی فاکتورینگ، مجله پژوهش‌های بازرگانی، شماره ۶۶، ۱۳۹۳، ۱.

^۴ شبانی، محمد، بازارهای مالی و پولی بین‌المللی، تهران، سمت، ۱۳۸۶، نقل از نبی فیضی چکاب، غلام، تقی زاده، ابراهیم، فهیمی، عزیزاله، خدادادی دشتکی، خداداد، بررسی موانع و کاستی‌های تامین مالی خارجی در حقوق ایران، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال ۳، شماره ۱۱، ۱۳۹۴، ۱۴۹-۱۷۸، ۱۵۱.

^۵ نبی فیضی چکاب، غلام، تقی زاده، ابراهیم، فهیمی، عزیزاله، خدادادی دشتکی، خداداد، بررسی موانع و کاستی‌های تامین مالی خارجی در حقوق ایران، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال ۳، شماره ۱۱، ۱۳۹۴، ۱۴۹-۱۷۸، ۱۵۶.

^۶ بناء نیاسری، پیشین، جلد ۱، ۲۸۷.

اسنادی اولیه بدون آنکه کالای موضوع اعتبار اسنادی را تحویل داده باشد یا تعلیقات و شروط اعتبار اسنادی را فراهم آورده باشد، خواهد توانست با وثیقه گذاشتن همان اعتبار اسنادی، اقدام به گشایش و صدور اعتبار اسنادی جدید در وجه طلبکاران خویش بنماید، که یک ابزار مالی مهم و حیاتی در تجارت بین‌الملل محسوب می‌گردد.

۳-۳- اعتبار اسنادی اتکایی و تسهیل تجارت بین‌المللی و رفع موانع تجاری

اعتبار اسنادی سوای از نقش ویژه‌ای که در پرداخت ثمن و قیمت قراردادهای تجاری بین‌المللی دارد، یک ابزار ویژه برای تأمین مالی و هم‌زمان کردن انجام تعهدات متقابل خریدار و فروشنده می‌باشد. اعتبار اسنادی با ایجاد تعهدی لازم و مستقل بر عهده بانک، بی‌آنکه جایگزین تعهد خریدار شود، و تعهد خریدار را ساقط نماید، به عنوان یک ابزار تضمین عمل می‌کند. اعتبار اسنادی با ارائه ساز و کار روشن و کم‌خطری باعث می‌شود، تا فروشنده با اطمینان از دریافت قیمت کالای فروخته شده، در صورت ارائه اسناد مقرر در اعتبار اسنادی، از جمله سند حمل و فاکتور فروش و سیاهه تجاری، اقدام به ارسال کالا نماید، و خریدار نیز اطمینان یابد تا زمانی که فروشنده کالا را ارسال ننماید و اسناد حمل و... را مطابق شرایط اعتبار اسنادی به بانک تحویل ندهد، نمی‌تواند وجه آنرا دریافت دارد.

در تجارت بین‌الملل ممکن است واسطه‌ها اقدام به فروش کالاها و خدمات نمایند و عرضه کنندگان کالاها به صورت مستقیم، کالاها را به خریداران نهایی تحویل نمایند، لذا فروشندگان نیز به نوبه خود نیازمند تأمین مالی جهت خرید کالای موضوع قرارداد یا قسمتی از آن یا مواد خام جهت ساخت کالا و تحویل آن به خریداران می‌باشند. بدین دلیل و با وجود این ضرورت‌ها اعتبارات اسنادی حسب نیازها، کارکردهای متنوعی پیدا می‌کنند تا پاسخگوی حوائج تجار باشند. اعتبارات اسنادی اتکایی با قابلیت توثیق طلب ناشی از اعتبار اسنادی، یکی از روش‌هایی است که پاسخگوی این موارد است تا ذی‌نفع اعتبار اسنادی بتواند با استفاده از امتیاز اعتبار اسنادی صادر شده، تقاضای صدور اعتبار اسنادی جدیدی به فروشندگان دیگر بنماید. هرچند اعتبارات اسنادی اتکایی حکایت از این دارد که صدور اعتبار اسنادی اتکایی، منوط به مرتبط بودن قرارداد جدید با قرارداد پایه و اعتبار اسنادی اولیه می‌باشد، لیکن از نظر تئوری و عملی هیچ مانعی جهت استفاده از اعتبار اسنادی اولیه جهت به وثیقه گذاشته شدن آن برای صدور اعتبار اسنادی اتکایی برای سایر معاملات فروشنده حتی غیر مرتبط با قرارداد اولیه وجود ندارد. لذا این کارکرد مهم اعتبارات اسنادی در معاملات

۱. بناء نیاسری، پیشین، جلد ۱، ۲۷۵.

مرتبط و غیرمرتبط موجب تسهیل تجارت بین‌المللی می‌گردد چه آنکه فروشنده بدون نیاز به ارائه تضمینات جدید، به یک ابزار تامین مالی جهت خرید و تجارت دست می‌یابد. هرچند ظاهر بندهای ۲ و ۳ و ۷ و ۸ و خصوصاً ۹ آیین‌نامه اجرایی گشایش اعتبارات اسنادی اتکایی، حکایت از مرتبط بودن معامله پایه با معامله جدید و دو اعتبار دارد، لیکن به نظر می‌رسد هیچ مانعی جهت استفاده از آن در سایر معاملات فروشنده وجود ندارد؛ چراکه هر چند صدر بند ۳ آیین‌نامه مذکور مقرر داشته ارز دو اعتبار باید یکسان باشد، لیکن قسمت اخیر آن متفاوت بودن ارز دو اعتبار را به شرط قبول ریسک ناشی از نوسانات ارز از ناحیه متقاضی، مجاز دانسته که نشان از توجه مقنن به این ضرورت تجاری است.

اعتبارات اسنادی اتکایی نقش بسیار مهمی در رونق تجاری کشورهای کمتر توسعه یافته دارد، به گونه‌ای که کشورهایی که از اقتصاد ضعیفی برخوردار هستند ممکن است اعتبارات اسنادی صادر شده از بانک‌های آن کشور به علت کمبود ارز یا سیاست‌های استعماری و تهاجمی و تحریمی، مورد تأیید سایر کشورها قرار نگیرد و اینجا استفاده از کارکرد ویژه اعتبارات اسنادی (اعتبار اسنادی اتکایی) می‌تواند جابر ضعف این کشورها باشد. به عنوان مثال اگر یک تاجر ایرانی از یک تاجر ساکن قطر، به علت تحریم‌های آمریکا علیه ایران، درخواست خرید محصولات خانگی سامسونگ ساخت کره را بنماید و طرفین، پرداخت قیمت آن را به روش اعتبار اسنادی شرط نمایند و یک اعتبار اسنادی از بانک ملی ایران خطاب به تاجر قطری صادر شود؛ از آنجایی که تاجر قطری نیز می‌بایست اقدام به خرید محصولات مذکور از شرکت‌های کره‌ای نماید که در این میان ممکن است نیازمند تامین مالی و وجه نقد جهت خرید محصولات مذکور باشد. حتی اگر اعتبار اسنادی صادره از بانک ملی ایران قابل انتقال باشد، ممکن است تاجر و شرکت‌های کره‌ای حاضر به پذیرش اعتبار اسنادی صادره از ایران یا انتقال طلب ناشی از آن بنا بر هر دلیلی از جمله تحریم‌های ظالمانه آمریکا نباشند، این کارکرد خاص و ویژه اعتبارات اسنادی، یعنی قابلیت توثیق آن، نقش پررنگی پیدا نموده و تاجر قطری خواهد توانست به بانک تعیین شده در قطر یا یک بانک دیگر مراجعه و با توثیق طلب ناشی از اعتبار اسنادی سابق‌الصدور، درخواست صدور و گشایش اعتبار اسنادی جدیدی تحت عنوان اعتبار اسنادی اتکایی به نفع تاجر کره‌ای نماید و بانک تعیین شده در صورت موافقت، اقدام به گشایش اعتبار اسنادی جدیدی می‌نماید.

نتیجه‌گیری:

ماده ۲ مقررات یو سی پی ۶۰۰، اعتبار اسنادی را هرگونه ترتیباتی با هر نام یا اوصافی که بر اساس آن تعهدی قطعی و برگشت ناپذیر بر عهده بانک گشاینده در صورت ارائه منطبق اسناد توسط فروشنده ایجاد گردد، می‌داند. اعتبار اسنادی یک تاسیس خاص تجاری است که متفاوت با هر ابزار دیگری است و هیچ اصطلاح دیگری نمی‌تواند جایگزین تعریف و ماهیت آن باشد. به نظر می‌رسد، نظر به احکام حاکم بر اعتبار اسنادی و رویه‌های حاکم بر آن، در حقوق ایران نیز می‌توان اعتبار اسنادی را یک قرارداد با نام که واجد آثار و احکام خاص خود است معرفی نمود، که با هیچ یک از عقود مقرر در قانون مدنی، قابلیت تطبیق قطعی ندارد. اعتبار اسنادی اتکایی وجه تمایز خاصی از لحاظ ماهیت، با سایر اعتبارات اسنادی ندارد، بلکه صرفاً اعتبار اسنادی اولیه‌ای که عنوان اتکایی ندارد به عنوان وثیقه و تضمین جهت صدور اعتبار اسنادی دیگر مورد استفاده قرار می‌گیرد و اعتبار اسنادی ثانویه با اتکاء به یک اعتبار اسنادی دیگر صادر شده است. بنابراین، قابلیت توثیق و تضمین اعتبار اسنادی جهت صدور اعتبار اسنادی دیگری به عنوان یک کارکرد و مزیت خاص اعتبارات اسنادی، جهت پاسخگویی به نیازها و ضرورت‌های تجار و بازرگانان، یک امتیاز برای اعتبارات اسنادی محسوب می‌شود نه آنکه واجد ماهیت ویژه و خاصی سوای از ماهیت سایر اعتبارات اسنادی باشد. اولین خصیصه اعتبار اسنادی اتکایی وابستگی تولد و حیات آن به یک اعتبار اسنادی دیگر است. اعتبار اسنادی اتکایی حسب مقررات یو سی پی ۶۰۰ و همانند سایر اعتبارات اسنادی، دارای اوصاف و خصائص دیگری، از جمله التزامی لازم، مستقل از تعهدات پایه و سایر معاملات، عدم تأثیر انحلال قرارداد پایه و تقاضانامه گشایش اعتبار اسنادی بر اعتبار اسنادی اتکایی و ... می‌باشد. دیگر خصیصه بارز و مهم اعتبار اسنادی اتکایی استقلال آن حتی از اعتبار اسنادی سابق است؛ به گونه‌ای که بطلان و انحلال آن تأثیری بر اعتبار اسنادی اتکایی نخواهد داشت. هرچند اعتبارات اسنادی اتکایی حکایت از این دارد که صدور اعتبار اسنادی اتکایی، منوط به مرتبط بودن قرارداد جدید با قرارداد پایه و اعتبار اسنادی اولیه می‌باشد، لیکن از نظر تئوری و عملی هیچ مانعی جهت استفاده از اعتبار اسنادی اولیه جهت به وثیقه گذاشته شدن آن برای صدور اعتبار اسنادی اتکایی برای سایر معاملات فروشنده حتی غیر مرتبط با قرارداد اولیه، وجود ندارد. لذا این کارکرد اعتبارات اسنادی، که در معاملات مرتبط و غیرمرتبط موجب تسهیل تجارت بین‌المللی می‌گردد. چه آنکه فروشنده بدون نیاز به ارائه تضمینات جدید، به یک ابزار تامین مالی جهت خرید و تجارت دست می‌یابد.

فهرست منابع:

الف) منابع فارسی:

- ابافت، رسول (۱۳۸۶)، اعتبارات اسنادی و ماهیت حقوقی آن در تجارت بین‌الملل، بیک نور.
- افشار، بهمن، موسوی، سیدرضا (۱۳۹۷)، اعتبارات اسنادی داخلی_ریالی (ساختار، ماهیت و مبنای عقدی)، فصلنامه قانون یار، دوره ۲، شماره ۵.
- بخشی، لطفعلی، درزی، علی (۱۳۹۳)، تأمین مالی فاکتورینگ، مجله پژوهش‌های بازرگانی، شماره ۶۶.
- بنیان‌ساری، ماشاءاله (۱۳۹۹)، حقوق اعتبارات اسنادی (تجاری و تضمینی)، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی، جلد ۱، چاپ ۲.
- حسینی، سید محدرضا، اسکینی، ربیعا (۱۳۹۳)، بررسی ماهیت حقوقی انتقال اعتبار در مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی بازرگانی بین‌المللی (ucp600)، پژوهش‌های حقوق تطبیقی، دوره ۱۸، شماره ۲.
- رضایی، روح‌الله، عبدی پور فرد، ابراهیم (۱۳۹۸)، راهکارهای عملی پیشگیری و مدیریت خطر تقلب در اعتبارات اسنادی، دو فصلنامه دانشنامه حقوق اقتصادی، دوره جدید، سال ۲۶، شماره ۱۶.
- سهامی، محمد رضا (۱۳۹۱)، مشکلات حقوقی اعتبارات اسنادی در نظام بانکی ایران، دانشگاه علامه طباطبایی، (پایان نامه).
- شبانی، محمد (۱۳۸۶)، بازارهای مالی و پولی بین‌المللی، تهران، سمت، نقل از نبی فیضی چکاب.
- غلام، تقی زاده، ابراهیم، فهیمی، عزیزاله، خدادادی دشتکی، خداداد (۱۳۹۴)، بررسی موانع و کاستی‌های تأمین مالی خارجی در حقوق ایران، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال ۳، شماره ۱۱.
- شهبازی نیا، مرتضی، الهلوثی زارع، فاطمه (۱۳۹۰)، مفهوم انطباق دقیق اسناد در اعتبار اسنادی با تأکید بر سند سیاهه تجاری، مجله حقوقی دادگستری، سال ۷۵، شماره ۷۳.
- شیروی، عبدالحسین (۱۳۹۹)، حقوق تجارت بین‌الملل، سمت، چاپ ۱۲.
- گائو، ایکس یانگ، روس پی، بوکلی (۱۳۸۵)، ماهیت حقوقی و ویژه و منحصر به فرد اعتبارات اسنادی: منشاء اعتبارات اسنادی و منابع آن، ترجمه ماشاءاله بنانیا ساری، مجله حقوقی، نشریه مرکز امور حقوقی بین‌الملل معاونت حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری، شماره ۳۵.

- مافی، همایون، فلاح، مهدی (۱۳۹۲)، **خصیصه‌های اسنادی و ضمانتی اعتبار اسنادی تضمینی در حقوق تجارت بین الملل**، پژوهش‌های حقوق تطبیقی، سال ۱۷، شماره ۲.
- نبی فیضی چکاب، غلام، تقی زاده، ابراهیم، فهیمی، عزیزاله، خدادادی دشتکی، خداداد (۱۳۹۴)، **بررسی موانع و کاستی های تأمین مالی خارجی در حقوق ایران**، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال ۳، شماره ۱۱.

منابع لاتین:

- Landon h. Rowland, **letters of credit- article 5 of the uniform commercial code**, (1965) 30 missouri law review.
- The Uniform customs and practice for Rules and Documentary Credits, 2007, icc publication no. 600(ucp 600).
- uncitral secretariat, **explanatory note by the uncitral secretariat on the united nation convention on independent guarantees and stand-by letters of credit**, supra note 655, note 19, at 20: "as an adjunct to being " independent" from the underlying transaction, the undertakings covered by the convention possess a "documentary" chapter".
- eric bishop, **finance of international trade**, supra note 18.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی